

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2016-13-15B
Rīgā

2016. gada 8. jūnijā

Nr. 6-6/15

Latvijas Iekšlietu darbinieku arodbiedrībai

Gaujas ielā 15 - 6
Vangažos, Inčukalna nov., LV – 2136

Valsts robežsardzei

Rūdolfa ielā 5
Rīgā, LV-1012

Zināšanai: **Iekšlietu ministrijai**

Čiekurkalna 1.līnijā 1 korp.2
Rīgā, LV-1026

Par iekšēja normatīvā akta noteikumu tiesiskumu

Pie Latvijas Republikas tiesībsarga (turpmāk arī - tiesībsargs) ar iesniegumu vērsās Latvijas Iekšlietu darbinieku arodbiedrība (turpmāk arī – LIDA), lūdzot izvērtēt un sniegt atzinumu par Valsts robežsardzes 2015. gada 19. janvāra pavēles Nr.50 “Par maksimālo naudas balvas apmēru sakarā ar nozīmīgu dienesta (darba) pienākumu izpildes laika gadadienu” (turpmāk arī – Pavēle Nr.50) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk arī – Satversme) 107.pantā garantētajām tiesībām saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu.

1. LIDA viedoklis

LIDA pauž uzskatu, ka minētā pavēle ne vien var aizskart Satversmes 107.pantā garantētās personas tiesības gadījumā, ja tiek izdots administratīvais akts, bet arī kā iekšējais normatīvais akts nonāk pretrunā citiem arējiem normatīviem aktiem.

Pavēles¹ Nr. 50 2. punkts nosaka: “*Ja amatpersona (darbinieks) pēdējo piecu gadu laikā ir saukta pie disciplināratbildības, šīs pavēles 1. punktā noteiktos naudas balvas apmērus samazināt:*

¹ Pavēle Nr.50 tika izdota saskaņā ar Valsts robežsardzes 2009. gada 7. augusta noteikumu Nr.46 “Dienesta (darba) kārtības noteikumi” 18.⁵punktu, kas noteica, ka amatpersonai (darbiniekam) sakarā ar nozīmīgu dienesta (darba) pienākumu izpildes laika gadadienu, naudas balvu, ik pēc pieciem gadiem, piešķir:

18.⁵1. ja Valsts robežsardzē nodienēti (nostrādāti) pieci gadi – līdz 25 procentiem no minimālās mēneša darba algas;

2.1. par 20 procentiem – par katru piemēroto disciplinārsodu “piezīme”;

2.2. par 40 procentiem – par katru piemēroto disciplinārsodu “rājiens”;

2.3. par 100 procentiem – ja piemērots cits šīs pavēles 2.1. un 2.2. apakšpunktā neminēts disciplinārsods.”

LIDA skatījumā, Pavēles Nr. 50 2. punkts pasliktina Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3. panta ceturtajā daļā paredzētos nosacījumus par naudas balvu apmēru. Proti, šī norma paredz naudas balvu piešķiršanu saistībā ar svarīgu sasniegumu vai notikumu institūcijai, taču Pavēlē Nr. 50 šo atlīdzību Valsts robežsardze nosaka, par pamatu ņemot amatpersonas nodienēto gadu skaitu, kā arī disciplinārsodu esamību amatpersonām.

Turklāt ar Pavēles Nr. 50 2. punktu, LIDA skatījumā, arī tiek pārkāpts Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārbildības likuma 13. panta otrajā daļā un 26. panta piektajā un sestajā daļā iekļautais dubultās sodīšanas aizlieguma princips. Šīs tiesību normas cita starpā paredz, ka amatpersona ir uzskatāma par disciplināri nesodītu, ja trīs mēnešu vai gada laikā (atkarībā no piemērotā disciplinārsoda) pēc disciplinārsoda piemērošanas vai no dienas, kad beigusies disciplinārsoda izpilde, tā nav izdarījusi jaunu disciplinārpārkāpumu. Pretēji minētajam Pavēles Nr. 50 2. punktā iekļautais termiņš ir 5 gadi.

2. Naudas balvas piešķiršanas tiesiskais regulējums

2.1. Satversmes 107.pants nosaka, ka ikvienam darbiniekam ir tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu, kas nav mazāka par valsts noteikto minimumu, kā arī tiesības uz iknedēļas brīvdienām un ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu.

Valsts robežsardzē darba samaksu regulē Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums. Darba samaksa šā likuma izpratnē ir amatpersonas (darbinieka) mēnešalga, piemaksas, prēmijas un *naudas balvas*².

No minētā secināms Satversmes 107.pantā ietvertais termins “veiktajam darbam atbilstoša samaksa” tvērumā ietilpst arī naudas balvas izmaksas.

Satversmes 107.pantā ietvertais termins “veiktajam darbam atbilstoša samaksa” nebūt nenozīmē dažādu darbinieku darba samaksas izlīdzināšanu, jo darbiniekam ir dažāds ieguldījums darbā un līdz ar to sasniedzamie rezultāti, kas likumsakarīgi pamato atšķirīgu pieeju darbā samaksas apmēru noteikšanā³.

Līdz ar to arī naudas balvas piešķiršanā un tās apmēra noteikšanā var būt atšķirīga pieeja.

No Satversmes 107. panta izriet valsts pozitīvais pienākums reglamentēt darba samaksas noteikšanas pamatprincipus, panākot, kā tā ir atbilstoša darbinieka ieguldītajam darbam⁴.

2.2. Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3. panta ceturtās daļas 5. punkts nosaka, ka valsts vai pašvaldības institūcija tai piešķirto finanšu līdzekļu ietvaros iekšējos normatīvajos aktos, pašvaldības saistošajos noteikumos, darba koplīgumos vai darba līgumos amatpersonām (darbiniekiem) var

18.⁵2. ja Valsts robežsardzē nodienēti (nostrādāti) 10 gadi – līdz 50 procentiem no minimālās mēneša darba algas;

18.⁵3. ja Valsts robežsardzē nodienēti (nostrādāti) 15 gadi – līdz 75 procentiem no minimālās mēneša darba algas;

18.⁵4. ja Valsts robežsardzē nodienēti (nostrādāti) 20, 25, 30 gadi – līdz vienai minimālajai mēneša darba algai.

² Sk. Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3.panta pirmās daļas pirmo teikumu.

³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības S.Meiere, A. Stucka, M. Badovskis, 107.panta komentārs, 517.lp.

⁴ Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības S.Meiere, A. Stucka, M. Badovskis, 107.panta komentārs, 519.lp.

paredzēt (..) naudas balvu, kas kalendāra gada ietvaros nepārsniedz amatpersonai (darbiniekam) noteiktās mēnešalgas apmēru, sakarā ar amatpersonai (darbiniekam) vai valsts vai pašvaldības institūcijai svarīgu sasniegumu (notikumu), ņemot vērā amatpersonas (darbinieka) ieguldījumu attiecīgās institūcijas mērķu sasniegšanā.

No minētās tiesību normas izriet, ka valsts pamatprincipu līmenī ir noteikusi naudas balvas piešķiršanas nosacījumus. Proti:

1) institūcijai (tās vadītājam) ir tiesības (pilnvaras) izlemt par naudas balvas piešķiršanu;

2) naudas balvu piešķiršana jāveic institūcijai piešķirto finanšu līdzekļu ietvaros (finansiālais ierobežojums);

3) naudas balvas piešķiršanas nosacījumi jāparedz iekšējos normatīvajos aktos. Citiem vārdiem sakot, likumdevējs ir paredzējis speciālo deleģējumu, šīs pārbaudes lietas ietvaros runa ir par deleģējumu institūcijas vadītājam noteikt vienveidīgu likuma piemērošanas regulējumu ar iekšējiem normatīvajiem aktiem;

4) naudas balva var tikt piešķirta sakarā ar (1) amatpersonai (darbiniekam) vai (2) valsts vai pašvaldības institūcijai svarīgu sasniegumu (notikumu). Šo noteikumu nosacīti var uzskatīt par objektīvo kritēriju, kuru institūcijas vadītājam ir tiesības un pienākums noregulēt iekšējā normatīvajā aktā;

5) piešķirot naudas balvu jāņem vērā amatpersonas (darbinieka) ieguldījumu attiecīgās institūcijas mērķu sasniegšanā. Šo noteikumu nosacīti var uzskatīt par subjektīvi - objektīvo kritēriju. Tas ietver amatpersonas ieguldījuma vērtējumu, kas var balstīties, kā uz objektīviem rādītājiem, tā uz subjektīviem. Jāņem vērā, ka šis nosacījums ir plaši interpretējams, tādēļ būtisks ir institūcijas vadītāja iekšējā normatīvajā aktā noteiktais regulējums tā piemērošanai.

Tādējādi likumdevējs ārējo normatīvo aktu līmenī ir izpildījis no Satversmes 107.panta izrietošo pienākumu.

3. Valsts robežsardzes skaidrojums

3.1. Valsts robežsardze ir paskaidrojusi, ka ar 2015. gada 7. decembra grozījumiem Valsts robežsardzes 2009. gada 7. augusta noteikumos Nr.46 "Dienesta (darba) kārtības noteikumi" (turpmāk arī – Iekšējie noteikumi Nr.46) tika svītrotā 3.¹nodaļa, kas regulēja naudas balvas piešķiršanas kārtību, t.sk. šo noteikumu 18.⁵punkts, uz kura pamata bija izdota Pavēle Nr.50. Līdz ar Iekšējo noteikumu Nr.46 18.⁵punkta spēkā neesamību spēku ir zaudējusi arī Pavēle Nr.50.

Vienlaikus Valsts robežsardze 2015. gada 7. decembrī ir pieņēmusi iekšējos noteikumus Nr.27 "Noteikumi par pasākumiem, kas saistīti ar papildu atlīdzību Valsts robežsardzes un Valsts robežsardzes koledžas amatpersonām un darbiniekiem" (turpmāk arī – Iekšējie noteikumi Nr.27), kas šobrīd regulē jautājumu par naudas balvas piešķiršanas kārtību. Attiecīgi Valsts robežsardze 2016. gada 5. janvārī ir izdevusi pavēli Nr.3 "Par maksimālo naudas balvas apmēru sakarā ar nozīmīgu dienesta (darba) pienākumu izpildes laika gadadienu" (turpmāk arī – Pavēle Nr.3). Tā ir izdota, pamatojoties uz Iekšējo noteikumu Nr.27 10.2. apakšpunktu, un pēc satura ir analogiska Pavēlei Nr.50.

3.2. Sniedzot tiesībsargam skaidrojumu par naudas balvas piešķiršanas un tās apmērā samazināšana kārtību, Valsts robežsardze ir norādījusi arī šādus apsvērumus.

Pirmkārt, Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3. panta ceturtnā daļas 5. punkts dod tiesības iestādei noteikt naudas balvas, kas cita starpā uzskatāmas par darba samaksu. Darba devējam ir tiesības lemt par naudas

balvas piešķiršanu, vērtējot to kopsakarā ar amatpersonas (darbinieka) ieguldījumu iestādes mērķu sasniegšanā. Proti, jo ilgstošākā periodā amatpersona (darbinieks) ir uzrādījusi augstus rezultātus savā darbības jomā, jo būtiskāki ir bijuši viņas sasniegumi. Turklāt, jo priekšzīmīgāka ilgstošā periodā (vērtējot piecu gadu periodu) ir bijusi viņa uzvedība un dienesta pienākumu izpildes (darba) disciplīna, kas tādējādi cēlusi iestādes prestižu un kalpojusi par paraugu citām amatpersonām (darbiniekiem), jo uz lielāku naudas balvu amatpersona (darbinieks) var pretendēt (vērtējot minētos kritērijus kopsakarā). Šo apstākļu dēļ, Valsts robežsardzes skatījumā, naudas balvas apmēram ir jābūt atšķirīgam, ņemot vērā konkrētas amatpersonas (darbinieka) novērtējumu, cita starpā dienesta (darba) disciplīnu vērtējamā periodā.

Pat, ja arī normatīvajos aktos nebūtu noteikti kritēriji, pēc kuriem iestādes vadītājs var noteikt konkrētas amatpersonas (darbinieka) naudas balvas apmēru, tad, Valsts robežsardzes skatījumā, naudas balvas noteikšanā izmantojamajiem kritērijiem jābūt objektīviem. Šāda prasība izriet no patvaļas aizlieguma principa, kas jāpiemēro, pieņemot lēmumu. Atšķirīgas naudas balvas noteikšana amatpersonām (darbiniekiem) ar vienādu viņu sasniegumu novērtējumu pati par sevi nenozīmē, ka tiktu pārkāpts vienlīdzības princips. Šādos gadījumos atšķirības naudas balvas apmērā var izrietēt no citiem objektīviem apstākļiem (piemēram, no atšķirībām darba izpildes kvantitatīvajos rādītājos, darba disciplīnas, ētikas normu ievērošanas u.c.). Ja šādi objektīvi apstākļi netiktu konstatēti, tiktu pārkāpts vienlīdzības princips un līdz ar to patvaļas aizlieguma princips.

Otrkārt, Valsts robežsardze norāda, ka saskaņā ar Iekšējo noteikumu Nr.46 18.⁵ punktu un Iekšējo noteikumu Nr.27 10. un 14. punktu lēmums par naudas balvas piešķiršanu ir rīcības brīvības lēmums. Darba devējam ir tiesības naudas balvu izmaksāt noteiktā apmērā vai neizmaksāt, ņemot vērā amatpersonas (darbinieka) ieguldījumu Valsts robežsardzes mērķu sasniegšanā, t.i., novērtējot:

- amatpersonas (darbinieka) amata (darba) aprakstā noteikto pienākumu izpildes kvalitāti,
- sasniegtos kvalitatīvos un kvantitatīvos dienesta pienākumu (darba) izpildes rezultātus, kā arī
- informāciju par dienesta (darba) pienākumu izpildes disciplīnu.

Treškārt, Valsts robežsardze skaidro, ka naudas balva atšķirībā no mēnešalgas nav regulārs noteikta apjoma maksājums, ar kuru Valsts robežsardzes amatpersona (darbinieks) varētu rēķināties kā ar garantētu ienākumu. Tas, vai naudas balva tiek piešķirta noteiktā apmērā, ir atkarīgs gan no amatpersonas (darbinieka) darbības rezultātiem noteiktā laika posmā, gan no iestādes pamatbudžetā paredzētajiem naudas līdzekļiem naudas balvas izmaksai. Amatpersona (darbinieks) nevar paļauties uz to, ka regulāri saņems noteiktā apmērā naudas balvu.

Ceturtkārt, Valsts robežsardze uzskata, ka ar Pavēli Nr.50 un Pavēli Nr.3 netiek pārkāpts dubultās sodīšanas nepieļaujamības princips. Pavēles Nr.50 2.punktā un Pavēles Nr.3 2.punktā noteiktie kritēriji naudas balvas apmēra noteikšanai izriet no amatpersonas (darbinieka) izdarītā disciplinārpārkāpuma ietekmes uz attiecīgās amatpersonas (darbinieka) ieguldījumu Valsts robežsardzes mērķu sasniegšanā, nevis no faktiskajiem apstākļiem, kā ietekmē amatpersonai (darbiniekam) tika piemērots disciplinārsods. Pavēles Nr.50. 2.punktā un Pavēles Nr.3 2.punktā noteiktie kritēriji nav uzskatāmi par soda veidu, bet ir instruments, lai panāktu, ka Valsts robežsardzes amatpersonas (darbinieki) tiek motivēti ievērot dienesta (darba) disciplīnu, tādējādi ceļot Valsts robežsardzes prestižu sabiedrībā. Amatpersonas (darbinieka) dienesta (darba) disciplīna norāda uz viņu tiesībpaklausību un tiesību nihilismu, kas ir apstākļi, kas ņemams vērā, nosakot naudas balvas apmēru.

4. Tiesībsarga vērtējums

4.1. Analizējot Valsts robežsardzes rīcību, ieviešot Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3. panta ceturtās daļas 5. punkta prasības, konstatējams, ka Valsts robežsardze naudas balvas piešķiršanas kārtību ir noteikusi ar iekšējo normatīvo aktu.

Kā jau tika minēts, šobrīd naudas balvas piešķiršanas kārtību Valsts robežsardzē regulē Iekšējie noteikumi Nr.27.

4.2. Iekšējo noteikumu Nr.27 10.punkts nosaka gadījumus, kuros var amatpersonai (darbiniekam) piešķirt naudas balvu, ņemot vērā amatpersonas (darbinieka) ieguldījumu Valsts robežsardzes un Valsts robežsardzes koledžas mērķu sasniegšanā:

- sakarā ar Valsts robežsardzei un Valsts robežsardzes koledžai svarīgu notikumu (piemēram, Valsts robežsardzes, Valsts robežsardzes koledžas dibināšanas, atjaunošanas gadadienu) (10.1. apakšpunkts);

- sakarā ar nozīmīgu dienesta (darba) pienākumu izpildes laika gadadienu (10.2.apakšpunkts);

- par īpašiem sasniegumiem (piemēram, kvalitatīvu atsevišķu uzdevumu izpildi, inovatīviem risinājumiem, kā rezultātā uzlaboti Valsts robežsardzes darbības rezultāti, ietaupīti valsts budžeta līdzekļi, godalgotām vietām starptautiskās sacensībās, kā arī Valsts robežsardzes un Iekšlietu ministrijas spartakiādēs) (10.3. apakšpunkts).

Ar šo tiesību normu Valsts robežsardze, pirmkārt, detalizē amatpersonai (darbiniekam) vai valsts vai pašvaldības institūcijai svarīgus sasniegumus (notikumus). Otrkārt, jebkurā no minētajiem trīs gadījumiem, piešķirot naudas balvu, papildus Valsts robežsardze vērtē amatpersonas (darbinieka) ieguldījumu Valsts robežsardzes un Valsts robežsardzes koledžas mērķu sasniegšanā. Šo likumdevēja doto formulējumu, Valsts robežsardze ir detalizējusi Iekšējo noteikumi Nr.27 14.punktā, paredzot, ka amatpersonas (darbinieka) tiešais priekšnieks vai augstāks priekšnieks, izvērtējot:

- amatpersonas (darbinieka) amata (darba) aprakstā noteikto pienākumu izpildes kvalitāti,

- sasniegtos kvalitatīvos un kvantitatīvos dienesta pienākumu izpildes (darba) rezultātus, kā arī

- informāciju par dienesta pienākumu izpildes (darba) disciplīnu, tostarp, par amatpersonai (darbiniekam) normatīvajos aktos noteikto pienākumu savlaicīgu izpildi, var ierosināt piešķirt (..) naudas balvas.

4.3. Iekšējie noteikumi Nr.27 cita starpā detalizētāk regulē arī naudas balvas apmēru katrā no minētajiem gadījumiem.

Ja Iekšējo noteikumu Nr.27 10.1. un 10.3. apakšpunktā minētajos gadījumos naudas balvas apmērs tiek noregulēts Iekšējo noteikumu Nr.27 ietvaros, attiecīgi 11.un 13.punktā, tad attiecībā uz Iekšējo noteikumu Nr.27 10.2.apakšpunktā paredzēto gadījumu, Iekšējo noteikumu Nr.27 12.punkts paredz speciālu regulējumu. Proti, Iekšējo noteikumu Nr.27 10.2.apakšpunktā minētās naudas balvas (sakarā ar nozīmīgu dienesta (darba) pienākumu izpildes laika gadadienu) maksimālo procentuālo apmēru no minimālās mēneša darba algas katram kalendāra gadam un tās piešķiršanas nosacījumus noteic Valsts robežsardzes priekšnieks.

Pamatojoties uz Iekšējo noteikumu Nr.27 10.2.apakšpunktu, Valsts robežsardze ir izdevusi Pavēli⁵ Nr.3, kas pēc būtības ir uzskatāma par iekšējiem noteikumiem⁶ un kas paredz:

“1. Noteikt 2016. gadā naudas balvas sekojošā apmērā:

1.1. ja Valsts robežsardzē nodienēti (nostrādāti) 5 gadi – 22 procenti no minimālās mēneša darba algas;

1.2. ja Valsts robežsardzē nodienēti (nostrādāti) 10 gadi – 40 procenti no minimālās mēneša darba algas;

1.3. ja Valsts robežsardzē nodienēti (nostrādāti) 15 gadi – 60 procenti no minimālās mēneša darba algas;

1.4. ja Valsts robežsardzē nodienēti (nostrādāti) 20, 25, 30 gadi – 78 procenti no minimālās mēneša darba algas.

2. Ja amatpersona (darbinieks) pēdējo piecu gadu laikā ir saukta pie disciplinārbildības, šīs pavēles 1. punktā noteiktos naudas balvas apmērus samazināt:

2.1. par 20 procentiem – par katru piemēroto disciplinārsodu “piezīme”;

2.2. par 40 procentiem – par katru piemēroto disciplinārsodu “rājiens”;

2.3. par 100 procentiem – ja piemērots cits šīs pavēles 2.1. un 2.2. apakšpunktā neminēts disciplinārsods.”

Ar šo pavēli būtībā tiek detalizēts ne tikai naudas balvas apmērs, kas pienākas par nozīmīgu dienesta (darba) pienākumu izpildes laika gadadienu, bet arī šī apmēra samazināšanas ierobežojošie nosacījumi. Šie nosacījumi ir saistīti ar amatpersonas (darbinieka) disciplinārpārkāpumiem, proti, naudas balvas apmērs tiek samazināts atkarībā no piemērotā disciplinārsoda barguma 5 gadu garumā.

4.4. Vērtējot Valsts robežsardzes rīcību, pirmkārt, norādāms, ka Valsts robežsardze ir tiesīga ar iekšējo normatīvo aktu noteikt naudas balvas un diferencēt tās par nozīmīgu dienesta (darba) pienākumu izpildes laika gadadienu⁷. Otrkārt, Valsts robežsardze ir tiesīga arī noteikt ierobežojumus jebkuram no Iekšējo noteikumu Nr.27. 10.punktā minētajiem gadījumiem, t.sk. tādus ierobežojumus, kas ir saistīti ar amatpersonas (darbinieka) disciplinārpārkāpumiem⁸. Taču, nosakot ierobežojumus, būtiski ir ievērot vienu no iekšējo normatīvo aktu piemērošanas nosacījumiem, proti, ierobežojumiem ir jābūt tiesiskiem - jāatbilst ārējiem normatīvajiem aktiem, vispārējiem tiesību principiem, starptautisko tiesību normām un augstākas iestādes izdotajiem normatīvajiem aktiem, kā arī jābūt izdotiem ievērojot tiesiskas procedūras⁹.

4.5. Tā kā Pavēles Nr.3 2.punktā paredzētie ierobežojumi ir saistīti ar amatpersonas (darbinieka) disciplinārpārkāpumiem, kas piemērošanas rezultātā var radīt amatpersonai (darbiniekam) nelabvēlīgas sekas, vieni no ārējiem normatīvajiem aktiem, kas cita starpā obligāti ņemami vērā, ir Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārbildības likums un Darba likums, jo tie regulē ar disciplinārpārkāpumiem saistītos jautājumus Valsts robežsardzes amatpersonām (darbiniekiem).

⁵ Tā kā Pavēle Nr.50 šobrīd nav spēkā, atzinumā tiek analizēts tikai Pavēle Nr.3 saturs, kas, kā jau tika minēts, pēc satura tā ir analogiska Pavēlei Nr.50.

⁶ Pavēle Nr.3 pēc satura atbilst visām iekšējā normatīvā akta pazīmēm (sk. Administratīvā procesa likuma 1. panta sesto daļu), precīzāk Pavēle Nr.3 pēc savas būtības ir iekšējie noteikumi.

⁷ Tas izriet no Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3. panta ceturrtās daļas 5. punktā paredzētā likumdevēja deleģējuma piešķirt naudas balvu sakarā ar amatpersonai (darbiniekam) svarīgu sasniegumu (notikumu).

⁸ Tas izriet no Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3. panta ceturrtās daļas 5. punktā paredzētā likumdevēja deleģējuma vērtēt amatpersonas (darbinieka) ieguldījumu attiecīgās institūcijas mērķu sasniegšanā, piešķirot naudas balvu.

⁹ Sk. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 72.panta trešo daļu, kā arī Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Sagatavojis autoru kolektīvs. Dr. iur. J. Briedes zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 68.lp.

Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārbildības likuma 26. panta piektā un sestā daļa nosaka - ja gada laikā pēc disciplinārsoda piemērošanas vai no dienas, kad beigusies disciplinārsoda izpilde, amatpersona nav izdarījusi jaunu disciplinārpārkāpumu, tad tā ir uzskatāma par disciplināri nesodītu. Ja piemērots disciplinārsods - piezīme, amatpersona uzskatāma par disciplināri nesodītu, ja triju mēnešu laikā pēc disciplinārsoda piemērošanas tā nav izdarījusi jaunu disciplinārpārkāpumu.

Savukārt Darba likuma 90. panta piektā daļa nosaka, - ja gada laikā no piezīmes vai rājiena izteikšanas dienas darbiniekam nav izteikta jauna piezīme vai rājienis, viņš uzskatāms par disciplināri nesodītu.

Ar minētajām tiesību normām likumdevējs ir noteicis termiņu, kuram izbeidzoties, amatpersona ir uzskatāma par disciplināri nesodītu. Tas nozīmē, - izbeidzoties šim termiņam, amatpersonas (darbinieka) tiesības nevar tikt ierobežotas, pamatojoties uz kritēriju, kas ir saistīts ar amatpersonas (darbinieka) disciplinārpārkāpumiem.

Šādas kārtības mērķis ir panākt taisnīgu noregulējumu attiecībās starp valsts pārvaldi un amatpersonu (darbinieku) saistībā amatpersonas (darbinieka) izdarīto pārkāpumu. No vienas puses, amatpersonai (darbiniekam) noteiktu laika posmu, liedzot (ierobežojot) iespēju gūt normatīvajos aktos paredzētus labumus, no otras puses dodot tiesisko paļāvību, ka pēc attiecīgā termiņa izbeigšanās, liegumi (ierobežojumi, nelabvēlīgas sekas u.tml.) vairāk netiks piemēroti. Turklāt šīs tiesību normas iemieso vienlīdzības principa aspektus, proti, amatpersona (darbinieks), kurai ir izbeidzies disciplinārsoda darbības termiņš, ir vienlīdz vērtējama tāpat kā amatpersona (darbinieks), kas nav saukta pie disciplinārbildības, pastāvot līdzīgiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem. Piemēram, Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārbildības likuma 26. panta septītajā daļā likumdevējs skaidri paredzējis, ka disciplinārsoda darbības laikā amatpersonu nedrīkst paaugstināt amatā. Izbeidzoties disciplinārsoda darbības termiņam, ir acīmredzami, ka, minēto normu piemērot vairs nevar attiecībā uz amatpersonu (darbinieku), kas ir bijis sodīts. Attiecīgā amatpersona (darbinieks) var paļauties, ka jautājumu par iespējamo paaugstināšanu pēc disciplinārsoda darbības izbeigšanās tiks vērtēts, neņemot vērā pagātnē bijušu disciplinārsodu. Sekas var būt noteiktas arī citos ārējos un iekšējos normatīvajos aktos, piemēram, kā viens no kritērijiem, kas raksturo amatpersonas (darbinieka) ieguldījumu institūcijas mērķu sasniegšanā, taču, pieņemot gan ārējos, gan iekšējos normatīvos aktus, būtiski ņemt vērā un respektēt likumdevēja noteikto disciplinārsoda darbības termiņu, kas attiecināms uz visu Latvijas tiesību sistēmu.

4.6. Pavēles Nr.3 2.punkta ierobežojumus ir paredzēts piemērot 5 gadu garumā, līdz ar to būtībā arī paredzot amatpersonai (darbiniekam) nelabvēlīgu seku radīšanu ilgākā laika periodā, nekā to ir noteicis likumdevējs likumos.

Ievērojot minēto, ir atzīstams, ka Pavēles Nr.3 2.punktā noteiktais ierobežojumu piemērošanas termiņš – 5 gadi, ir prettiesisks un nav piemērojams, jo tas ir pretrunā likumos noteiktajam disciplinārsoda darbības termiņam.

Turklāt Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 3.panta ceturtās daļas 5. punkts neparedz tiešu deleģējumu valsts institūcijām ar iekšējiem normatīvajiem aktiem noteikt termiņu, kas var atšķirties no ārējos normatīvajos aktos noteiktajiem tieši disciplinārsoda darbības termiņam. Valsts robezsardzes nav sniegusi skaidrojums, kāpēc un uz kāda tiesiskā pamata Pavēles Nr.3 2.punktā noteikto ierobežojumu piemērošanai ir noteikti tieši 5 gadi, un kā šāds noteikums skaidrojams kopsakarā ar to, ka juridiskā ranga austākā normatīvajā aktā ir paredzēti īsāki

disciplinārsoda darbības termiņi. Tiesībsarga skatījumā, Pavēles Nr.3 2.punktā paredzētais termiņš ir noteikts, neievērojot likumdevēja doto deleģējumu.

4.7. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 78. panta trešā daļa nosaka - ja amatpersona konstatē pretrunu starp iekšējo normatīvo aktu un ārējo normatīvo aktu, tā piemēro ārējo normatīvo aktu. Tiesībsargs konstatē, ka Pavēles Nr.3 2.punktā noteiktos ierobežojumus Valsts robezsardze šobrīd nevar piemērot, arī ievērojot Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārbildības likuma 26.panta piektās un sestās daļas un Darba likuma 90. panta piektās daļas noteikumus, jo Iekšējo noteikumu Nr.27 17.1.apakšpunkts aizliedz naudas balvu piešķirt disciplinārsoda darbības laikā.

Pavēles Nr.3 2.punktā paredzēto kritēriju piemērošana, ignorējot Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārbildības likuma 26. panta piektās un sestās daļas un Darba likuma 90. panta piektās daļas noteikumus, var nonākt pretrunā ar vienlīdzības principu, kā arī konkrētajās administratīvi tiesiskajās attiecībās var radīt Satversmes 107.panta aizskārumu.

5. Tiesībsarga rekomendācijas

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 25. panta trešo daļu tiesībsargs rekomendē:

1) Valsts robezsardzei atcelt Pavēles Nr.3 2.punktā noteikto kārtību vai arī saglabāt to, veicot grozījumus, kas saskanētu ar Iekšējo noteikumu Nr.27 17.1.apakšpunktu un atbilstu Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm disciplinārbildības likuma 26. panta piektās un sestās daļas un Darba likuma 90. panta piektās daļas noteikumiem.

2) Līdz jautājuma izlemšanai par Pavēles Nr.3 2.punkta izmaiņām, Pavēles Nr.3 2.punktu nepiemērot atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 78. panta trešajai daļai.

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 25. panta pirmo un ceturto daļu, pārbaudes lietas izskatīšana tiek pabeigta. Lūdzam divu mēnešu laikā informēt tiesībsargu par rekomendāciju ieviešanu.

Latvijas Republikas
tiesībsargs

J.Jansons